

FİKRƏT QOCANIN MUSİQİ DÜNYASI

Salatın ƏHMƏDLİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

O arzuların ən ümidsi, ən müqəddəsi düşər edildiyimiz Qarabağ müharibəsində zəfər çalmaq, torpaqlarımızı işğal altından qurtarmaq, qələbəni görməkdir. Şeirini musiqisi kimi, mahnının sözlərindən də zəfər çağlayır:

*Bu gün zəfər çalaq gərək,
Döyüşçüdür yanar ürək.
Xalqımız müjdə verək,
Bu yarışda, bu görüşdə.*

*Məğrur gözəl, igid cavan,
Bizə baxır bütün cahan.
Sən qalib ol, zəfər qazan,
Zəfər çalsın Azərbaycan.*

Hər döyüşdən, hər yarışdan qələbə ilə çıxmağı, qələbə meydanında bayrağımızın dalğalanmasını arzulayan zəfər şairi, qələbə şairi kimi diqqəti çəkir.

*Zaman bizim zamanımız,
Qalib gəlsin hər oğlan, qız.
Dalğalansın bayrağımız,
Bu görüşdə, bu yarışda.*

"Ana yurdum" (musiqisi R.Mirişlinindir) kantatasında şair doğma elləri ruhan qarşı-qarşı gəzdir, doğma ellərə həyat verən səfəli əlləri öyür, qəlbən görülmə işlər, ürəkədən deyilən nəğmələr, xalqın qoşub düzdüyü söyləmələr, nağıllar xatırları. İstəyi budur ki:

*Halal, gözəl zəhmətə
Şəhərimiz ucalsın,
Məhəbbət zəfər çalsın,
Asiman mavi qalsın.*

Birlik, sevincə dolu ömrü xalqla birlikdə keçirmək istəyən şair

*Çaylar kimi axaraq,
Səllər kimi coşaraq,
Yalıtı tutub gedərək,
Nəğmə olub yarışaraq.*

*Azərbaycan doğma diyar,
Üzün güllər, ömrün bahar.
Nəğmənin şirin, yolun işiq
Günəş səna olur işiq.*

Şair, hiss olunur ki, bu şairi Naxçıvanda olarkən yazıb. Burada onun adı xüsusilə vurğulanır. Şair yurdun bütövlüyü, azərbaycanlılıq missiyası ilə dolu ürayının səsinə çatdırır...

*Gül-çiçəkdir çölün, düzün,
Qəhrəmandır oğlun, qızın.
Yaşa-yaşa, Naxçıvanım,
Ana yurdum, şərafətənim.*

F.Qoca "Naxçıvan kantatası"nda (musiqisi R.Mirişlinindir) Azərbaycanın bir parçası olan "qədim ulu diyarımız" dediyi Naxçıvanı, onun uca dağlarını, şirin barlı bağlarını, bu gününü, keçmişini torənnəm edir:

*Tarix keçib sazın, sözün
Nələr görüb güllər üzün.
Ruhun cavan, ömrün uzun,
Qədim diyar Naxçıvanım,
Daim bahar Naxçıvanım.*

Naxçıvanı Odlar yurdunun "od balası", zəhmət sevrə diyar kimi uca tutur, övladlarını əyləməz, vüqarlı, kəşiyi çöyrəy

sədəqətli, dost-luqda yoldaşlıqda mərdliyini vəsf edir. Hər gün gözəlləşən, abadlaşan, adı dillərdə dastan olan Azərbaycanın uğurlarına uğur qatan zəfər torpağının dilbər guşəsi kimi görür:

*Mənim fəxrin, vüqarım,
Ruhu solmaz baharım,
Anam əziz diyarım,
Yaşa-yaşa, Naxçıvanım.*

Daim azərbaycanlı, Odlar Yurdunun övladı olmasıyla fəxr edən şairin "Odlar övladıyım" şeirində də bu sevgini görürük. Yurduna baharın gəlişini ürəkə qarşılayan şair gül-çiçəyə qorq olan vətəninə, ürayinə sığmayan gözəl-gözəl arzularını açır. Hər baharında, bayramında vətəninin övladlarını sevinib şadlanmağa, deyib gülməyə, yallı getməyə səsləyir. Vətən eşqiylə ürayi çarpınan şairin sönməyən, alov saçan arzularının fəvqündə sevgi əsasdır:

*Vətən eşqi qanımda,
Yenilməzəm, güclüyəm.
Günəş yanır canımda,
Biz odlar övladıyım.*

"Vətənimson" şeirində (musiqisi Rəmiş Mirişlinindir) də möhtəşəm Vətən sevgisini görürük:

*Dağ gülləri min rəng çalır xalt kimi,
Bənövşələr gözəllərin xalt kimi.
Nəğmələr də dodaqların balı kimi
Şirindəyir dodaqları səhər axşam.*

"Ana torpaq, ana diyar" deyə müraçiet etdiyi Vətənə "Sən mənimsən, ömrüm günüm, ruhum, canım"san, - deyir, gözəlliklərinə vəsf edir:

*Göllərində öz şəklini ceyran öpər,
Örpək kimi duman dağları örtər.
Dağların aq saçından zaman öpər,
Abşeronun xəzəri tək yanar bir şam.
Şair bu gözəlliklərlə dolu diyarda doğulmuşuylə fəxr edir:*

*Yaşıl Xəzər beşiyidir nəğmələrin,
Sözümüzün mənası tək göylər darin.
Gözəlində od gizlənib gözəllərin,
Belə gözəl bir diyarda doğulmuşam.*

"Vətən suitası"na musiqisini bəstəkər T.Hacıyev bəstələyib. Vüqarlı, əməksevər, mərd, mübariz vətənpərvər şair ümmətilikdə vətənin oğul və qızlarını andından danışıq, fəhləsindən tutmuş aliminə kimi hər kəsi, halal zəhməti, əməyi ilə yaşayan, çalışın-çarpışın görür. Ellərini "çil-çiraqlı", əllərini "al bayraqlı", tükənməyən dilaklara, bükülməyən əllərə malik idgidlər, orlər kimi görür. Onlara tövsiyəsi həmişə belə olub ki, indən belə də şərafətə çalış, vuruş. Qoşulduğun yarışlardan qalib kimi qayıt, yurduna. Obana şərəf gətir. Özüni də, xalqını da bəna layiq bilir, onu yüksək dəyərləndirir.

Görkəmli sənətkarımız Polad Bülbül-oğlunun özünün musiqi bəstələdiyi və ifa etdiyi ən çox sevilən mahnısı "Azərbaycan"ın da mətninin müəllifi F.Qocadır: *Qoy mən yəno səhbət açım ilk baharınнан, Nəğməni ilə bir də keçim öz diyarınнан. Bol bəhrəli Muğan düzü, Mil düzü, Şirvan düzü, Gal, gal deyir şən Azərbaycan.*

Hər gülləri "səfəli, göyğölləri "səfəli", hor yanı gülşən Azərbaycanın Kür qırağı ellərini, güllü, bağıl-bağatlı Gəncəni, dağ vüqarlı Qarabağını, hər üzü bəhrəli torpağını, bol bəhrəli Muğan düzü, Mil düzü, Şirvan düzünü, Xəzərini torənnəm edir. *Hər damlısı layla çalan göy Xəzərin var, Hər ulduzu nəğməni olan min şəhərim var. Eşqim yəno çiçək-çiçək hər mahalında, Öz yurdunun doymaz ürək yüz vətənləndən, Bol bəhrəli Muğan düzü, Mil düzü, Şirvan düzü, Gal-gal deyir şən Azərbaycan.*

"Günəş ürəkli" şeirində də (musiqisi Arif Məlikovundur) vətəninə sevbən bir igiddən, nərddən söz açılır. Böyük bir məhəbbətlə sevbən insan yurdun bu "od balası"na olan sevgisini, həsrətə yolunu gözələdiyini bildirir:

*Odlar yurdunun od balası,
Sinəm alınmaz el qalası.
Səni sevdim, mən səni, ey yar,
Səni yetirsin mənə yollar.*

Noqarət:

*Keçən quşlara mən qoşullam,
Başın üstündə bir quş ollam.
Səni sevdim mən, səni, ey yar,
Səni yetirsin mənə yollar.*

Dünya şöhrətli Azərbaycanın görkəmli musiqi ustadı Müslüm Maqomayevin bəstəsində və ifasında səslənən "İllər keçir" və "Sözün rəngi" mahnılarının sözləri də F.Qocanın. "İllər keçir" şeirində şair sevgi dolu alovlu ürayinə müraçiet edir, illər aylar, zaman keçir, ömür gedir, insan qocalır, şair bu dəyişən ömründə birco sevbən ürayindən xahiş edir ki, "Sən cavan yaşa".

O sevgini, məhəbbəti əbədi yaşatmağı, ömrün sonuna kimi əldən verməməyi, sevb sevimləyi arzuları:

*Hər zaman yaşa.
Sevə-sevə,
Yana-yana,
Ey sevbən ürək,
Bu ömrü-günü,
Bir günəş eylə.
Sevə-sevə,
Yana-yana,
Ey sevbən ürək,
Sən cavan yaşa,
Hər zaman yaşa.
Sevə-sevə,
Yana-yana.*

"Sözün rəngi" mahnısında şair hər güldə "bir sözün səsi"ni, hər sözdə bir gülnü rəngini görür:

*Hər dövrən bir cəngi çalar,
Hər ömrün də öz cəngisi var
bi yolda.*

Mavi dünyamıza "gözəl pəri" deyərək müraçiet edir:

*Ey mavi dünyamız - gözəl pəri,
Sən yaşat qoyunuda dahiləri.
Qoy desin hər biri:
"Mən tələsmirəm, mən tələsmirəm".*

Dahilər dünyasında yaşayan şair bilir ki, dahilər unudulmur: *Dahilər bir nəğmə olar,
Hər gələn də bir fidan tək gül açar.*

*Dahilər bir nəğmə olar,
Hər gələndə o, yəno də dil açar.*

Tənqidçi B.Əliböylünün fikirlərindəki böyük həqiqəti qeyd etmək yerinə düşər: "Azərbaycan efrində ciddi mahnı siyasəti yeridildiyi dövrlərdə (1960-1990) Fikrət Qoca şeirlərinə ən çox mahnı bəstələnən şairlər arasında liderlik edib. Ola bilsin, bunun bir səbəbi Rəmiş Mirişli, Qatay Kazımov, Emin Sabitoğlu, Tofiq Quliyev kimi görkəmli bəstəkarlarla isti münasibətlərdə idi. Və ünsiyyətin özü də səbəb-səbədi deyildi. Fikrət Qoca adı çəkilən musiqi korifeyləri ilə eyni nəslə mənsub idi və bu həm də içindən olduqları milli mədəni prosesin yitkinü birgə çəkmə demək idi. Stalin dövründən sonra musiqi siyasətində diysi lirikanın hegemon mövqeyinin təcridcən liberallaşmasında bu sənətkarların mətn-musiqi tandeminin böyük rolu oldu. Nəticədə, balans təbii mahnının, lirizmin, emosional ovqatın xeyrinə dayıdı".

***

Azərbaycan kino sənətində F.Qocanın şeirlərindən geniş istifadə olunub. M.F.Axundovun "Müsyö Jordan və dərviş Məstəli şah" əsərinin əsasında çəkilmiş filmə Dərvişin oxuduğu mahnının mətni F.Qocaya moxsusdur. Şeirdəki ritm, ahəng filmi daha baxımlı və maraqlı edir. Musiqisi Tofiq Quliyevindir.

*Mən bir köhnə dərvişəm,
Cəhənnəmdən gəlmişəm.
Zəmanəni dolayıb
Barməğmə, gəlmişəm.*

Noqarət:

*Dərdə dəval fətəldi,
Düvə, cuval gırəndi.
Düblü kümlə kumuhəl,
Diyən, diyən, diyəndi.*

*Mən bir köhnə dərvişəm.
Çox sifətlər görmüşəm.
Doğru sözü həmişə
Riştəndə edib gəlmişəm.*

Azərbaycan kino sənətinin nadir incilərindən biri olan "Onu bağışlamaq olarım" filmində də oxunan mahnının müəllifi F.Qocadır. Musiqisi T.Quliyevindir.

*Xalqınun günbəri,
Na gözəl, nəccə şən keçir.
Ən şirin arzular, ürayimədən keçir.
Hey çala-çala bir zəfər,*

*Hər zəfər yurdumuzda,
Abad olur el-oba,
Kənd, şəhər yurdumuzda.
Yurdumda, yurdumda.
Aça-aça güllərimiz,
Aça-daşa səllərimiz,
Yaşa-yaşa ellərimiz,
Güllərimiz var.*

Orta nəslin nümayəndələri dediyimizi təsdiq edər ki, bu mahnı dillər əzbəri idi və bu gün də müğənnilərimizin repertuarından düşmür.

"Qaynana" musiqili kinomuzun ssenarisinə daxil edilmiş T.Quliyevin bəstəsində F.Qocanın aşığıdakı şeiri də lirik, həzin tempi ilə könlü oxşayır. Ailədə məhəbbət, ülfət, ünsiyyət, səmimiyyət təbliğ edən şeirin məzmunu könlü oxşayandır. Mehribanlıq "səadət" bilən şair fikirlərində haqlıdır:

*Biz sevgidən doğulmuşuq,
Od oğluyuq oda aşiq.
Günəşdən də işiqdər
Məhəbbətlə yanın işiq.*

Bu filmə "məhəbbətin çirağı, "tozə gəlin", "bibi, bibi" mahnılarının müəllifi olan F.Qoca demək olar ki, bu filmin yarınmasına böyük töhfələr vermiş sənətkardır. Aktyorların ifasında səslənən bu mahnılar ehlisində dolayır. "Bibi, bibi can bibi" mahnısı da ki, uşaqlardan böyüyə dillər əzbəridir:

*Bibi, bibi, can bibi,
Can səna qurban bibi.
Həna yaxını başına,
Olarsın cavan bibi.*

*Pulları çin-çin bibi,
Sifətini cin bibi.
Bibi: Hə dedin, ay avara?
Dedin, göyərçin bibi.
Bibi: Nəccə, nəccə, ay avara?
Dedin göyərçin bibi.*

"Qızmar günəş altında" filmindəki mahnının müəllifi də F.Qocadır.

*Çıxdı gün, gün oyandı,
Alam nura boyandı,
Dərindən nəccə oğlan
Yandı, oda qalandı.*

Noqarət:

*Mən gildən, gül üzüm
Belə heç zaman solmaz.
Mənim kimi gözəli
Belə sevməmək olmaz.*

*Eşq oduna yanıbmışam,
Qırnızı boyanmışam.
Qadın alim, gecikmə,
Bəzənib dəyanmışam.*

"Baladadəmiş ilk məhəbbəti" filmində Emin Sabitoğlunun musiqi bəstələdiyi "Keçdiyin bütün yollar" şeiri də yadda qalan, dillər əzbəri olan mahnı mətərlərindəndir.

*Keçdiyin bütün yollar
Qalbindən keçib gedir.
Gözəl gəzlərin mənə,
Sevilməyi övədir.*

Noqarət:

*Ürayimi atsam da,
Öz qəlbini atıramam,
Sənə olan eşqimi
Sənə də alcaılmıramam.*

*Mehriban güllüyündən
Nərgizlər yaramıdır,
Mehriban baxışına
Dalğalar darıamıdır.*

*Kirpiklərinlə qorum,
Saçlarımla yaşın, yar,
Amandır, yad baxışla
Gəzliyin danışın.*

F.Qocanın yeddi yüzə yaxın mahnısının mətərləri mövzuya rəngarəng olsa da, bu şeirlərdə bir oduq ürək var. O ürək hərarətini, odunu, işiqni vətənə, torpağına, yaşadığı dünyaya, insanlara olma sevgisindən götürür. Həyran olduğu gözəllikləri inco, həzin, musiqi toravətli ifadələri ilə sevbəvə vəsf edir. Bəstəkər R.Mirişlinin sözlərinə musiqi bəstələdiyi "Aman-aman" şeiri dilimizin əzbəri olan mahnılardandır.

(Davamı 7-ci səhifədə)

FİKRƏT QOCANIN MUSİQİ DÜNYASI

(Əvvəli 5-ci səhifədə)

Özü yazın ilk çiçəyi,
Dodaqları gül ləçəyi.
Tay eyləmə hər göyçəyi,
Göz qaşından aman-aman.
Hər sətrindən ahəng yağın bu şeirin
elə bir bəndi yoxdur ki, ordan həzin bir
musiqi ruhuna yayılmasın:
Baxar ürək tel-tel olar,
Dəli könül bülhül olar.
Xoş sözündən daş gül olar,
Söz daşından aman-aman.

Zərifdi kəpənək kimi,
Mehribandır ipək kimi,
Əgər çoşsa külək kimi,
Savaşından aman-aman.
Şeirin süjeti, mətnin ahəngdarlığı
mövzusu ilə homahəng olmaqla yanaşı,
incə bir səmimiyyəti, incə bir zarafatı ilə
də diqqəti çəkir. Sevdidi, gözəlliyinə
heyran qaldığı və gözəli hər çür tərifi və
vəsf edən lirik qəhrəman - şair incə bir
yumoristik moqamı da musiqinin ruhuna
hopdurur:

Yanağında gündüz yaşar,
Gözlərində ulduz yaşar,
Bu mənzildə bir qız yaşar.
Qardaşından aman-aman.
"Ay sənə qurban", mahnısındakı səmi-
mi ifadələr ("Həsrotin bir donizdi", "Eş-
qin dənizdə inci", "Sən bir tək üzük qaşı",
"Sənsiz bu dünya boşdu") sevgisi könlün-
də aşib daşan qəlbın səsidir:

Mən yandım sənə-sənə,
Bağlanmışam mən sənə.
Daha nə deyim sənə,
Ay sənə qurban olum.
"Mavi gözlüm" mahnısında da bəstəkar
Ramiz Mirişli ahəngdarlığı, musiqi tərəvə-
tini dərindən duyub. Şairin sevvə-sevvə tə-
rənnüm etdiyi "mavi gözlü"yə bəslədiyi
sevgini, könül çırpıntılarını insan qəlbini
ehtizaza götürən musiqinin ruhuyla qo-
laşdırıb:

Mavi gözlüm,
Göyə baxdın,
Göy maviləndi.
Suya baxdın,
Dalğalara mavilik endi.
Mavi gözlüm,
Mavi gözlüm.
Nəqarət:
Göyə baxdın,
Üfiqlərə yağıd maviilik.
Dağa baxdın,
Zirvələri öldü mavilik.
Mavi gözlüm, mavi gözlüm.

Mənə baxdın,
Mavi gözlüm,
Neyləyim indi?
Qərq oluram
Gözlərinin dərinliyində,
Maviliyində
Mavi gözlüm.

"Küsüb məndən" nəğməsi dillər əzbə-
ridir. Hər sətrindən, hər misrasından insan
qəlbini səsi duyulur. Hissini, duyğusunu
çalmış, ürəyinə hakim kəsilmiş bir sevgi-
nin əsridir. Qəlb incəliyi, sevgi möhtə-
şəmliyi, küsən-inciyən sevgililərin qəlb
dünyasına yaxşı bələd olan lirik qəhrəma-
nın könlündən keçənləri belə həzinliklə
qələmə almaq sənətkarlıq tələb edir:

Ay şöhrətim, şanı mənə mənəm,
Həli pərişanım mənəm,
Küsüb məndən, özgələrdən
Məni soruşanım mənəm.
Nəqarət:
Sən dönsən də, mən dönmərəm,
Günəş sənər, mən sönmərəm.
Əzabından deyilmərəm,
Vər böylə nişanım mənəm.

Sevdidi insandan istədiyi budur ki,
küsməsin ondan, gül üzünü ondan gizlət-
məsin, hər sözündən inciməsin, hər sözü-
nü söz etməsin...

Sən gizlətmə gül üzünü,
Gəl qaraltma gündüzünü.
Söz eyləyib hər sözümlü,
Küsüb bərişanım mənəm.

"Bir xumar baxışla" nəğməsində sanki
arzulardı, sevgi dolu hissələrini söyləmək-
də davam edir.

Çiçəklər açmasa, galərsən, yaz gələr,
Üfiqlər tutulsa, gülərsən, göy gülər.
Qəzəblə qışqırsan, ulduzlar tökülər,
Bir xumar baxışla səadət bağışla.

Gəlişi ilə, gülüşü ilə sanki "Bahar gəl-
di, güllər açdı", "Çaylar daşdı, nəgmə
qoşdu sənə", onun gəlişi ilə çiçəklər açar,
yaz gələr. Bu sevgiyə, bu gözəlliklə öm-
rünü ömür calanan lirik qəhrəman sevgi
dolu baxışlarla nəfəs alır və sevdidi insana-
dan umduğu, istədiyi o sevgi dolu baxış-
lardır...

Kənara baxırsan, gözümə od yanır,
Üzümə baxırsan, ürəyim talanır.
Bu ələm başıma dolanır, dolanır.
Bir xumar baxışla səadət bağışla.

F.Qocanın sevgi nəğmələrində bəşə-
riyyətin ən ali sevgilərindən biri olan öv-
lədl sevgisi, bala məhəbbəti də əsədir.
"Göyçək qızım" şeirində şair sevdidi bala-
sına bu gözəl dünyanı bağışlamağa ha-
zırdır. Qəlbində ona bəslədiyi sevgi ömür-
nə bəsdir balasına. Bu sevgi dolu baxış-
lar daim onun yollarına "ışık salar". "Dili
şirir, özü dəcəl, balaca çiçək" qızını öm-
rünün axşamı, səhəri bilir. "Sənin totuq
əllərinə, Tapşıraram taleyimi" - dediyi bala-
sına bəslədiyi hissələrdə, arzularda həzin
bir lirika görünür. O həznilik, o lirika lal
duyguları hərəkə gətirdiyi kimi ritmə,
ahəngə də yol açır:

Özün kimi gözəl-göyçək
İllər, aylar görəcəksən.
Sən ömrünün saçlarını
Əllərinlə hörəcəksən.

Sevgi, məhəbbət dolu bir qəlbın həzin
nəğmələri bir deyil, beş deyil, yüzlər-
lədir... "Sənin bircə təbəssümün", "Sən-
dən danışıdı", "Səni tapdım" "Bir xumar
baxışla", "Ay qəlbə kövrək", "Könül ver-
dim", "Bahar nəğmələri" kimi yüzlərlə
sevgi şeirində "Günayım" nəğməsində
olduğu kimi musiqi, ritm, ahəng, bir sözlə
seiriyət, musiqi axıcılığı könül oxşayır.
Tez küsən, tez bərişan, şıltaq Günay "Gah
bir nəgməyə dönər", "Bəzən od olar,
alışar", kəpənəklə qoşa ucar, o güləndə
güllər açar...

Dəcəl Günay.
Yağar çələ güllüştəri,
Özü gözəl, nazı şirin
Dəcəl Günay, gözəl Günay.

Şair üçün balası, balaca Günay külək-
lər telini öpən "bir tək çiçəkdir", çiçəklər
ölini öpən "bir al şəfəkdir". Körpəliyi gö-
zünün öndündən qış kimi ucub gedən, illə-
rin necə keçdiyini duymayan, bu sevgidən
doymayan ata töəcəüb içindədir:

Nə tez böyüdü, boy atdı,
Uzandı boyu Günayım.
Qız nişanlanıb bu bahar,
Olacaq toyu Günayım.

İndi rəfiqələri saçlarını bozədiyi, qızıl-
gül tək parıldanmış, qəncələnməmiş, şıl-
taq, dəcəl Günay "qaranqış tək" köçür
gedir. Bu misralarda həm həzin bir qəm,
həm sevinc, həm də sevgi dolu bir üroyin
çırpıntıları var...

Müharibə həmişə insanlara fəlakət gə-
tirir. F.Qoca gözünü açandan bu müharibə-
nin odunda, alovunda yanıb kül olub.
Uşaqlığı İkinci dünya müharibəsinə təsə-
düf edib. Dayıları, əmiləri müharibədən
qayıtmayıb. Anasının, nonosinin həmişə
gözü yaşlı, insanları qorxu, dəhşət içində
görüb. Zaman-zaman bu müharibə insan-

ların qəlbinə, ömrünə, taleyinə çalın-çar-
paz dağlar çəkdiyini görüb. Amma sülhün
də sevincini yaşayıb, şirini dadıb. Alman
faşistləri üzərində qələbənin tənənəsini
yaşayıb, dinc sərəitdə insan əllərinin ya-
radığı xarıqları görüb və bir də dünyada
onun üçün hər şeydən əziz, şirin olan Sül-
hü də görüb. Və sülhü şeirlərində sevvə-
sevvə tərənnüm edib. Nəğmələrində sülhü
təbliğ edib. Ümumilikdə bəşəriyyət üçün
əvəzsiz nemət olan "Sülhün mahnısı" sını
yazıb. Bu mahnıda qoruduğu sülhü təbliğ
edir.

Bir sakit axşamı,
Bir yaşıl bağdı.
Bir ana laylası.
Körpə gözdü.
Çiçəklə günəşli,
Güllər sabahı.
Güllünlə nurlanan
Ana üzünü.

Nəqarət:
Mənim, mənim, mənim,
Mənim yurdum sülh.
Mənim, mənim, mənim,
Mənim qoruduğum sülhüdü.

Gecənin qoynunda,
Yorğun, yuxusuz.
Yuxuda kövçüyən,
Balalı ceyran.
Həzin nəgmə olan,
Nərgiz qoxusu.
Şeh olub güllərdən.

"Ballada" nəğməsində (musiqisi R.Mi-
rişlinindir) yazır:

Bir naməlum əsgərin
Sinsində alışıq
Dünyamıza salamı var.
Tələni danışan
Ədəbiyyat məşəli.

Yada düşür müharibənin gününü qara
əskiyyə bürüdüyi insanlıq, çiçəyi burunda
dünyadan gedən oğullar, düşmənlə üz-üzə
düyüşlərdə itkin düşən vətən oğulları,
mərdlər, igidlər. Və bir də o dərdi, bəlanı
çəkən Vətən torpağı... şair bu gün də o
vətən üçün sinəsini sipər edən oğulların
arasındadır...

Anam torpağım mənim,
Yurdum, yuvam, vətənim.
Düşmənlə gəlsə sangarım,
Sənsən əsgər paltarım,
Ölsəm yenə vətənim.

Həmişə yurdunda sevinc, bayram
şadlığı görmək eşqi ilə qəlbə çırpınan şair
bu hissələrinin mahnıya, seir çevirməkdə
ustadır. "Bayram axşamlarında" mahnısı
yaşadığımızın dilinin əzbəfi-olub. Bu gün
də o yaşam davam edir. Yurdun bayram
sevincini dilə gətirir. Gördüyü bu olub ki,
bayram axşamlarında "yollar əlvən
boyanar", "evlərdə arzu yanar", "gözlərə
sevinc qonar", "nəgmə olur dalğalar", "qış
dönüb olar bahar", "göydən məhəbbət
yağar", "hər tərəf işıq olur", "başqa
yaraşq olur", "göy yerə aşiq olur"...

Görməzsən yalqızları,
Al geyər el qızları.
Lələ kimi qızılar
Bayram axşamlarında.

El arasında "Bənövşə, bəndə düşə,
bizdən sizə kim düşə" ifadəsindəki motiv-
dən yazarlanmaqla şair gözəl bir nəğmə-
nin sözlərini yazıb. Ramiz Mirişli o sözlə-
rə nəgmə bəstələyib. Mahnının hər misra-
sından bahara, təbiətin nadir incisi bənöv-
şəyə bəslənən sevgini görürük. Uşaqlıqda
dəstə-dəstə, üz-üzə dayanıb nəgmə oxu-
yardıq. Bənövşəni vəsf edərək. Şair o
oyunun ritmini, ahəngini elə bil "mənləş-
dirib"...

Cərgə-cərgə, üz-üzə,
Dəstə durub göz-gözə,
Kim qonaq gəlsin bizə,
Kim qonaq gəlsin bizə.
Bənövşə, bəndə düşə,
Sizdən bizə kim düşə.

Bu xalq oyununun ruhunda şairin kön-
lü "dil açır":

Baxım açılı bahar,
Tuta əlimdən yarımlı.
Gəl, mənim ilk baharım,
Toy bizim kəndə düşə.
Qəlbə odlu cavanlar.

Qəlbə nurlu cavanlar,
Çinar boylu cavanlar
Özü kəməndə düşə.
Bənövşə, bəndə düşə,
Sizdən bizə kim düşə.

O da bu sevvən gənclərin, odlu baxışlar
sahibi olan cavanların arasındadır. bənöv-
şə ətirli, gül qoxulu baharın gözəllərindən
olan bənövşə şairə ikman verir ki, istəyi-
ni, arzusunu söyləsin. İçindən keçənləri
dilə gətirsin.

Yanağı al qızların,
Dodağı bal qızların,
Ay, bu maral qızların
Hansı kəməndə düşə.

Şeirdəki ritm, ahəng, qaynarlıq, çırpın-
tılar seiriyətə musiqi birləşir və əsirin
həm bədii döyrəni, həm estetik keyfiy-
yətlərini artırır.

Burada olduğu kimi "Bahar nəğməsi"
şeirində də baharın gəlişinin gətirdiyi ho-
yat eşqi vəsf olunur. Baharın gəlişiyə güll-
lər ağır, çiçəklərin çəmən, dağ, bağ-bağca
yaşıl donunu geyinir, quşlar nəgmə
oxuyur, həyat eşqi artır...

Gəldi bahar, gəldi bahar,
Üzə güldü arzular,
Günəş yandı göyde par-par,
Çiçəkləndi həvva, nar.
Gəldi yar, baharım,
Güldü yar, baharım.

Baharın sevgisindən most olan şair içi-
ni "açıb-tökür", sevvən üroyini sevdidi
insana açır:

Qəlbimdən kəcanı
Bildi yar, baharım,
Özün baharsan sən də, yar.

Sonuncu bəndədə də baharla insan sevgi-
si homahəngdir. İnsan qəlbini tellərini
gəlişi ilə titrədən, həyat, sevmək, sevil-
mək eşqi ilə çırpınan qəlbəlin arzu və
istəklərini ümumiləşdirən bu şeirdəki
həznilik onu mahnı mötinə çevirib, dillər
əzbəri edib.

Səhər yelləri, öpər gülləri,
Üzə, yanağı düşər telləri,
Qaydır quşlar, qaranquşlar,
Atlas geyər ağaclar.

Xalqlar arasında dostluğu, birliyi
sarsıl-mazlığı tərənnüm edən şeirləri də
ritmi, ahəngi ilə bəstəkarların diqqətini
çəkib. Bəstəkar Telman Hacıyevin sözlə-
rinə nəgmə bəstələdiyi "Üç qar-daş"
şeiri hom məzmunca, hom də ideyaca
zəngin şeirdir.

Üç qardaş kimi tərənnüm etdiyi ellərin
oxşar cəhətləri çoxdur:

Torpağı gül-çiçəkli,
Süfrəsi döz-cörəkli,
Təmiz, geniş ürəkli,
Qara göz, qara qaşlı
Üç mehriban qardaşdı,
Bakı, Tiflis, Dağıstan.

Ağır günlər görmüş bu üç qardaşın
çiyin-çiyinə verib dərdləri bölüşdüyü
günləri xatırlayıb, qazancı sevinc olduğunu
dilo gətirir. Eyni təbiətə, eyni soya, sözlə
malik bu ellərə olan sevgisini ifadə edən
şair bütövlük, bölünməzlik eşqini dilə
gətirmiş olur. Qafqaza göz dikən imperi-
yaların önünə birliyi qoyur.

Hər sözü, hər sovu bir,
Torpağı bir, suyu bir,
Bayramı bir, toyu bir,
Nəçə dostlu, yoldaşlı,
Üç mehriban qardaşdı,
Bakı, Tiflis, Dağıstan.

"Qardaşdır ellərimiz" nəğməsində
(musiqisi T. Hacıyevindir) möhöz Qafqazın
məhtəşəmliyindən bahs edir, zirvəsində
qar, qoynunda şalələlər çağlayan, dağları-
nı, bir-birine bənzər güllər üzvləri, ona doğ-
ma olan, sevdidiyi Qafqazı tərənnüm edir:

Hər dağ bir obadır,
Ey əziz diyarım mənim,
Hər yol bir evə gəlir,
Hər el bir yuvadır,
Ey əziz baharım mənim,
Güllər gül kimi gözəl.

Burada Qafqaz xalqlarına, Gürcüstana
olan dost, qardaş sevgisini, bir-birine
qonşu olan dağ-larını, bağlarını, qoşa
çağlayan bulaqlarını tərənnüm edir.

(Davamı var)